

МӘДЕНИ МҰРА
ғылыми журнал

КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ
научный журнал

CULTURAL HERITAGE
science journal

ISSN: 2708-3365

№ 3 (94)

Нұр-Сұлтан
2021

Редакциялық алқа:

А. Мұхамедиұлы,	өнертану докторы, профессор (алқа төрағасы)
Асанканов А.А.,	тарих ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Қырғызстан).
Әбдуақап Қара,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Түркия).
Бороффка Н.,	археология докторы, профессор (Германия).
Бейсенов А.З.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан).
Ибадуллаева З.Ө.,	тарих ғылымдарының кандидаты, доцент (Қазақстан).
Ибраева А.Г.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Ұлттық Жаратылыстану ғылымдары академиясының академигі (Қазақстан).
Касеналин А.Е.,	PhD докторы (Қазақстан).
Купаева А.Қ.,	PhD докторы (Қазақстан).
Қартаева Т.Е.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан).
Малдыбаева Р.К.,	өнертану кандидаты (Қазақстан).
Мұқтар Ә.Қ.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан).
Нұразхан А.Ш.,	педагогика ғылымдарының кандидаты, ҚР Көркемөнер академиясының академигі (Қазақстан).
Оңғар А.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан).
Самашев З.С.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан).
Төлеубаев Ә.Т.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан).
Смағұлов О.С.,	ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы (Қазақстан).
Таймағамбетов Ж.Қ.,	ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан).
Үмітқалиев Ұ.Ұ.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан).
Шамильоглу Ю.,	Висконсин университетінің профессоры (АҚШ).

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

Қазақстан Тәуелсіздігіне – 30 жыл

Алимбаев А.Е. «Мәңгілік ел» идеясы және Түркілік интеграция 4

Археология

Құрманғазов И.С., Абдималков К.Г., Әлібай Б.Е. «Ботай» мемлекеттік тарихи-мәдени музей-қорығының Ботай қонысында 2021 жылы жүргізген ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелері 12
Білалова Г.Д. Б.з.д. VII-VI ғғ. Сарыарқадағы ерте сақ аң стилінің маңызды белгілері мен ерекшеліктері 24
Нугманова Н.Т. История археологического изучения средневекового городища Сарайчик 34

Этнография

Жайлыбаев Д.Ж. XIX ғ. ортасы мен XX ғ. басындағы Орта Азия халықтарындағы неке және отбасындағы сый алмасу мәселелері 41
Үмітқалиев Ұ.Ұ., Искаков Қ.А. Қазақ халқындағы мәйітті уақытша сақтау және жөнелту ғұрпы: этнографиялық материалдар негізінде 50

Тарих. Тұлға. Тағылым

Артықбаев Ж.О. «Әкеміз Үкі, аман бол!» (Г.Н. Потанин жазбаларындағы Абақ-Керей Қазыбек мырза туралы хикая) 57
Рахимбаева Г.К. Тарихи жырлардың жиналып, зерттелу тарихы (Шығыс Қазақстан өңіріндегі тарихи жырлар негізінде) 63
Хасенов С.С. Әулие Ырғызбай Досқанаұлы және оның емшілік қызметі 71
Кеңшілікұлы А. Мұқағали ғасыры 81
Әлжан Л.Т. «Айқапты» танытқан тұлға 95
Серімов Е.Е. Әбу-л-Қасым Махмұд ибн Омар Жаралла аз-Замахшаридің өмірі және шығармашылығы 101

Филология

Оразбек М.С. Абай шығармаларындағы әлемдік және ұлттық архетиптер 112
Бияров Б.Н. Гидрографиялық терминдерден жасалған түбір топонимдер 131

Музей ісі

Ибраева Г.О. Музейдегі танымы мол кездесу 139
Қабдоллаев М.С. Шығыстың шырайын кіргізер музей-қорық 145

CONTENTS

Kazakhstan's independence – 30 years

Alimbayev A.E. The idea of «Mangilik el» and Turkish integration 4

Archaeology

Kurmaniyazov I.S., Abdimalkov K.G., Alibai B.E. Research work carried out by the «Botai» State Historical and Cultural Museum-Reserve in the settlement of Botai in 2021 12
Bilyalova G.D. Some features and differences of the early saks animal style of Saryarka in vii-vi centuries 24
Nugmanova N.T. History of archeology of the medieval town Sarayshik 34

Ethnography

Zhailybaev D.Zh. Problems of the gift of marriage and family relations in the people of Central Asia in the middle of the XIX – at the beginning of the 20th century 41
Umitkaliyev U., Iskakov K. Preliminary preservation of the bodies of the deceased until burial among the Kazakh people: based on the archaeological and ethnographic materials 50

History. Personality. Reading

Artykbayev Zh.O. «Our father Owl, goodbye!» (The narrative of Kazybek myrza from Abak-Kerey in the diaries of G.N.Potinin) 57
Rakhimbayeva G.K. The history of studying and collecting historical songs (Based on historical songs of the East Kazakhstan region) 63
Khasenov S.S. Aulie Irgizbay Doskhanuly and his healing activities 71
Kenshilikuly A. The age of Mukagali 81
Alzhan L.T. The life and work of Mukhamedzhan Seralin 95
Serimov E.E. The life and work of Abu-l-Kasim Mahmud ibn Omar Jaralli az-Zamakhshari 101

Philology

Orazbek M.S. World and national archetypes in the works of Abai 112
Biyarov B.N. Root toponyms created from hydrographic terms 131

Museum business

Ibraeva G.O. A cognitive meeting at the museum. 139
Kabdullaev M.S. Museum-reserve in the east of the country 145

Ибраева Г.О.

Қазақстан Республикасы Ұлттық музейі,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
e-mail: gulzhan.ibraeva.1984@mail.ru

МУЗЕЙДЕГІ ТАНЫМЫ МОЛ КЕЗДЕСУ

2021 жылы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Жарлығымен Тәуелсіздіктің 30 жылдығы аясында Жамбыл Жабаевтың 175 жылдық мерейтойын жоғары дәрежеде ұйымдастырып, оның мазмұндық деңгейін қамтамасыз ету қолға алынды. Осы мақсатта арнайы мемлекеттік комиссия да құрылды. Жыл басында Халықаралық Түркі академиясының ұйымдастыруымен Қырғыз Республикасының «Манас» және Ш.Айтматов ұлттық академиясында «Қазақ пен қырғыздың ақтаңдай ақыны – Жамбыл» атты конференция өтті. Еліміздің түкпір-түкпірінде, әрбір қаласы мен әрбір ауылында, білім шаңырақтары мен рухани ордаларда қазақ халқының мақтанышы, жыр алыбы – Жамбыл бабамыздың 175 жылдық торқалы тойы кеңінен атап өтіліп жатыр.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Музейі осы мерейтой аясында атқарылып жатқан іс-шараларды қызу қолдап, музей төрінде «Жыр алыбы – Жамбыл» атты тарихи-әдеби кеш ұйымдастырды. Рухани шараның басты мақсаты – халық поэзиясының атасы атанған Жамбылдың айтыскерлік мұрасы, күйшілік, жыршылық өнері, ғажап шежірешілдігі мен ақын жырларының шеберлігі жайында сөз қозғап, қазақ әдебиетіне қосқан үлесі, ғылым-білім мен руханияттың биігіне сай іргелі еңбектерін жан-жақты насихаттау болып табылды.

Іс-шара аясында Ұлттық музей қорынан «Ұлы дала жыршысы – Жамбыл» атты шағын көрме ұйымдастырылды. Көрмеге ақын келбетін әртүрлі қырынан ашатын бейнелеу өнері туындылары, ақынның шәкірттері мен замандастарының тұтынған жеке заттары және музейдің Ғылыми кітапхана қорынан ақынның шығармашылығы жайында ғылыми әдебиет көрмеленді.

Түйін сөздер: Сүйінбай ақын, Жамбыл мұрасы, жамбылтанушы ғалымдар, музей жәдігерлері.

Жамбыл Жабаев 100 жыл жасаған «Дала Гомері» – жырау, жыршы, айтыскер. Ол қазақ ауыз әдебиетінің ең көрнекті тұлғасы.

Жамбыл Жабайұлы сан ғасырлық ақпа-төкпе суырып салма ақындық өнердің, жыраулық дәстүрдің көшін ілгері апарып, осы заманға жеткізген және небір тарихи ұлы өзгерістерді сол үрдістен алшақ кетпей-ақ жырлай білген заңғар құбылыс екені мәлім. Жамбыл туралы айтылар сөздің

мәдени-рухани өміріміздің, саяси-әлеуметтік тарихымыздың ең бір көкейкесті арналарымен ұласып жатуы заңды. Жамбыл ғұмыр кешкен аттай бір ғасырлық уақыт қазақ халқының тарихындағы ең күрделі кезеңдердің бірі еді. Мыңдаған жылдарға созылған көшпелі өмір салтының ішкі құрылымы дәл осы кезеңде ыдырай бастады. Ұлы жыраудың көз алдында ғасырлар бойы үстемдік еткен жүйелер алмасты, екі бірдей дүниежүзілік сұрапыл

соғыс өтті, ел өмірінде саяси-әлеуметтік түбірлі өзгерістер болды. Ал түбірлі өзгерістерге алып келетін тұтас жүйелер алмасу кезеңінде ғұмыр кешкен ұрпақтың өмірі қашанда күрделі. Әсіресе, Жамбыл секілді ұлы тұлғалардың тағдыры айрықша шиеленіске толы болған. Соған қарамастан Жамбыл өзінің болмыстағдырымен, дарын тегеурінімен, біртуар табиғатымен өз заманының айнымас айнасы бола білді. Ол өзінің өлмес өнерімен тұтас дәуірдің шыншыл шежіресін жасай білді, өміршең ойларымен сол дәуірді саралап берді. Сондықтан да, біз оны қазақ халқының ұлы тұлғаларының бірегейі ретінде ұлағат тұтамыз. (Қалижанов, 2013: 15).

Жастайынан ақындық өнерге құмартқан Жамбыл он төрт жасында жырдың пірі Сүйінбай ақыннан бата алып, сөз өнерінің даңғыл жолына түскен еді. Сүйінбай – бүкіл «Жетісу ақындарының алтын діңгегі» (М. Әуезов). Ол – шашасына шаң жұқпаған айтыс ақыны, от тілді, орақ ауызды шешен, қазақ шежіресінің сұңғыла білгірі, өлеңнің қызыл желі. Жамбыл өзінің ұлы ұстазынан осы қасиеттердің бәрін алды. «Сүйінбай деп сөйлесем, Сөз келеді бұрқырап, Қара дауыл құйындай» деп ақынның желдіретіні осыдан. Ұстазының шеберлігін өз бойына дарыта білген ақын «іздегенге сұрағанның» нақ өзі еді. Өйткені, ол бүгінгідей арнайы филологиялық білім алмаса да, сөз құдіретін тамыршыдай тап басқан сирек дарын иесі болатын. Ұстаз ұлағаты мен үздік дарын арқасында сан қырлы қайталанбас жыр жауһарларын тудырды. Шынтуайтына келгенде, Жамбыл мектебі – халық мектебі. Халық даналығынан нәр алған Жамбыл шығармашылығының ерекше бір халықтық сипаты жайлы көрнекті жазушы М. Әуезов: «Жамбыл ақындығының кейбір жекелеген қырларын танып білуге көмектесетін халық поэзиясының тағы бір тамаша ерекшелігі – халық творчествосының айналадағы өмірдің әрбір елеулі құбылысына дереу үн қатып отыру нәтижесінде туатындығы» деп баға берген. Шын мәнісінде, Жамбыл өмірі және шығармашылығы халық өмірімен біте қайнасқан құбылыс деуге болады. Мысалы, жыраудың асқан импровизатор Құлмамбетпен айтысында оны тығырыққа тіреп, жеңу себебі де осы халықтық құнарға сүйенуінде жатыр. Аталмыш айтыстағы Жамбылдың мұндай ұстанымдары мына жолдардан көрінген еді:

*Адамдықты айт, ерлікті айт,
батырлықты айт,
Ел бірлігін сақтаған татулықты айт.
Қарымбайдай сараңдар толып жатыр,
Оны мақтап шалықпай, жөңіңе қайт.*

Шындығында, алып жырау өз өмірін халық өмірінен бөліп қараған жоқ. Ол шын мәнісінде халық өмірінің жыршысы бола білді. Ақынның екі ғасыр жүзінде соншама шырқау биікке көтерілуінің астарында осы сыр жатыр. Яғни, халықтың, елдің көкейіндегісін, мұң-зарын, тілек-арманын жыр тілімен жеткізе білуі. (Мырхалықов, 2016:12).

Жамбылдың ақындық мұрасы көп зерттелген. Оны С. Сейфуллин, М. Әуезов, С. Мұқанов сынды қазақ ақын-жазушылары зерттеп, мақалалар, естеліктер жазған. Еліміз Тәуелсіздік алғаннан кейін Жамбыл туралы жаңа көзқарас қалыптастыру, оны «социализм мен Сталиннің жыршысы» деген ұғымнан арашалап алу шаралары қолға алынып, жаңаша зерттеу мәселесі көтерілді.

Жамбыл – дастан, толғауларды дүниеге әкелген эпик ақын, лирик, айтыс ақыны және азаматтық саяси поэзиямыздың көш басында тұрған серке, дана, көпқырлы талант. Сондықтан оның өз мектебі бар. Сол мектептен түлеп ұшқан, үздік, ән салып, күй шалған, күміс көмей шәкірттері, дәстүрін жалғастырушылар Нұрпейіс, Кенен, Өтеп, Нартай, Орынбай, Омар Шипин, Доскей, Қалқа, Қуат, Үмбетәлі, Есдәулет, Нұрқан, Әбдіғали, Саяділ, Өмірзақ. Олар шетінен алғыр, кеудесін жыр кернеген «ұғымтал» шәкірт-замандастары да. Жамбыл қырғыз халық поэзиясының биік сілемдері саналатын Тоқтағұлмен тонның ішкі бауындай жақын, Тоғалақ, Қалық, Әлімқұл Оспанқұл сияқты ыршы, комузшылармен жиі кездесіп, пікірлесіп, бірін-бірі өнерлерімен құнарландырып отырған. Сондай-ақ, оның Айкүміс, Бөлектің қызымен, Нұрила Бақтыбай, Сары, Сарбас, Майкөт, Шашубай, Досмағанбет, Құланаян Құлманбеттермен айтысы оның творчестволық жағынан кемелденуіне, импровизаторлық қуат-құдіретін асыруға септігін аз тигізбеген.

Жамбылдың жыршылық мектебі өз алдына сөз ететін үлкен сала. Ол «Көрұғлыны» (15 күн жырлаған), «Ерназар-Бекет», «Сүйінбай мен Қатаған» айтысын, «Садыр патша мен Жамбыл патшаның заманы» дастанын, өзінің

Құлманбетпен айтысын, «Шалғабай» дастанын, «Манасты», «Шахнаманы», «Мұңлық-Зарлық», «Тотының тоқсан тарауын», «Қыз Жібек» жырын, «Абылай ханның Бұхар жыраумен үш жүздің баласын аралауы», «Тезек пен Сүйінбай» айтысын, «Мың бір түнді» (оны 33 күн жырлаған Құлманбеттен үйренген) ол үш күн, үш түн жырлаған. Күн-түн қисса айтып, шежіре шертуден Жамбыл алдына қара салмаған даңғыл, алғыр, шешен, өткірлігімен ерекшеленген. Демек, ұлы ақын күллі қиссаларды, қазақ эпостарын, өзіне дейінгі және өзімен үзеңгілес әрі шәкірт ақындардың жырларын, айтыстарын түгелдей жатқа білген. Оның үстіне Жамбыл «шоқпарынан шоқ шыққан, шоқ тұтанса оқ шыққан» батырлардың ерлігін марапаттайтын «Өтеген батыр», «Сұраншы батыр» тәрізді үлкен дастандар, «Саурық туралы», «Жапар туралы» эпик жырлар циклын тудырған ақын. Ол бір ғасыр топырағын басқан Жетісу өңірі ертеден-ақ ақын-жыршылық, ән мен күйдің «алтын діндегі» өнер мектебі болған (Сыдықов, 2009: 16-17).

Қазақстан Республикасы Ұлттық музейінің ғылыми хатшысы С.М. Гиззатовтың құттықтау сөзімен ашылған мәдени іс-шараға белгілі мемлекет және қоғам қайраткері, Ұлттық Ғылым Академиясының академигі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институты

директорының кеңесшісі У. Қалижанов, ф.ғ.д., Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры Р. Тұрысбек, режиссер, продюсер, сценарист О. Сарыбасов, ақын, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері Б. Тобаяқ, жазушы-журналист О. Қауғабай, ҚР Мәдениет қайраткері дәстүрлі әнші, жыршы, Е. Шалдыбеков сынды ұлт руханиятының белгілі өкілдері қатысты. Кездесуде алғашқы болып жамбылтанушы ғалым У. Қалижанов ақынның өнегелі өмірі мен шығармашылығы туралы баяндама жасады. Баяндамада ұлы ақын Жамбыл Жабаевтың туғанына – 175 жыл толуына орай Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевқа жазған ұсыныс хатын оқып берді. Хатта ақын мұрасы және оның бүгінгі ұрпаққа насихатталуы, өнегелі өмір жолы мен ғибратты ғұмыры барынша қамтылып, сонымен қатар, ақын тағдырына байланысты кейбір деректердің әлі де санатқа алынбай, оқырман қауымға жетпегендігі баса айтылды. Бүгінде жамбылтанудың жаңа кезеңі келгендігін жеткізіп, ақынның туғанына 175 жыл толуына орай арнайы Жарлық шығарып, мемлекеттік комиссия құрылуын өтінгенін жеткізді. Келесі баяндаманы ф.ғ.д., профессор Р. Тұрысбек алды. Ол ақынның ерекше қасиеті – ақындық өнері, жыраулығы мен жыршылығына тоқталды. Жамбыл Жабаевтың ақындық мұрасын зерделеп, зерттеуші ғалымдар туралы

Сур. 1. «Жыр алыбы – Жамбыл» атты тарихи-әдеби кездесу.

Fig. 1. Historical and literary meeting «A greatt zhyrshy – Zhambyl».

ой қозғады. Өз сөзінде Ж. Жабаевтың өмірі мен тұлғалық табиғатына байланысты зерттелген Ғ. Мүсірепов, М. Жолдасбеков сынды жазушы-ғалымдардың ой-пікірлерін, көзқарастарын келтірді.

Жамбыл бейнесі қазақ өнерінің барлық түрінде, барша жанрында шабытпен бедерленіп, ұлттың рухы биік ұлы тұлғасы екенін әйгіледі. Іс-шарада сөз алған режиссер, продюсер, сценарист О. Сарыбасов еліміздегі ақын туралы түсірілген фильмдер жайлы баяндама жасады. Ол 1952 жылы «Қазақфильм» киностудиясынан жарық көрген режиссер Е. Дзиганның «Жамбыл» көркем фильмі, 1994 жылы «Қазақтелефильм» киностудиясынан шыққан режиссер Қ. Омаровтың «Жамбыл – адамзаттың ұлы жыршысы» атты деректі фильмі, 1996 жылы ақынның 150 жылдық мерейтойына арнап әдебиетші, ғалым М. Жолдасбековтің басшылығымен түсірілген «Жамбылдың жастық шағы», 2016 жылы «Қазақстан» телеарнасынан берілген 4 бөлімнен құралған «Жамбыл» фильмдері жайлы толық мағлұмат берді. Сонымен бірге, «болашақта Жамбыл тұлғасын жан-жақты ашып көрсететін туынды қажеттігіне тоқталып, көркемсуретті фильм түсіргенде асығыстыққа жол бермеу аса маңызды», – деп атап өтті.

Жыр алыбына арналған кеште Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері дәстүрлі әнші, жыршы, Е. Шалдыбеков асқақ рухты ұлы тұлғаның қазақтың дәстүрлі

өнері мен мәдениетінің сақталуына, ата-бабамыздан аманат болған халық жырларының насихатталуына өлшеусіз үлес қосқандығын атап өтіп, Жетісу өңірінің әншілік-жыршылық мектебінен жыр тарту етті. Танымды кездесуді Нұр-Сұлтан қаласындағы №86, 67 мектеп-гимназияның оқушылары Жамбылдың туған жерге деген сүйіспеншілігін, қазақ даласының кеңдігін бейнелейтін «Шын жүректен», соғыс жылдары Отан қорғау тақырыбына арналған «Ленинградтық өренім!», ақынның дүниеге келуі туралы баяндалатын «Менің өмірім» өлеңдерін қазақ, ағылшын тілдерінде оқып, өз өнерлерін ортаға салып, қорытындылады.

Іс-шара аясында жасақталған «Ұлы дала жыршысы – Жамбыл» атты шағын көрмеге Ұлттық музейдің «жазба дерек» қорында сақталған, «Ұлттық музейге сый тарту» акциясы аясында ақынның шөбересі Джамбулова Салтанат Тезекбайқызы өткізген фотосуреттер қойылды. Фотосуреттерде Ж. Жабаевтың 1936 жылы қазақ өнерінің тұңғыш онкүндігінде ақын, қоғам қайраткері Нұртас Ондасыновпен, жеке дәрігері Рақымбай Досымбековпен, 1940 жылдары ауылдастарымен және киіз үйде демалып жатқан сәттері бейнеленген.

Ақын, айтыскер Жамбыл бейнесі қылқалам шеберлері үшін де шығармашылықтың қайнар көзі саналды. Жамбыл Жабаевты өз көзімен көріп бейнелеген Б. Чекалин, Ө. Қастеев, Р. Ардатов, Н. Ягодкин секілді суретшілер. Олар өз туындыларында Жамбылдың қарттық

Сур. 2. «Ұлы дала жыршысы – Жамбыл» көрмесі

Fig. 2. Exhibition "the zhyrshy of the Great Steppe – Zhambyl"

шағын көп сомдаған. Ә. Қастеевтің «Халық ақыны Жамбылдың портреті» (1937), «Жамбыл достары арасында» (1971) атты туындылары көпшілікке белгілі. Жамбылды мүсін өнерінде бейнелеген ресейлік мүсінші И. Андреев. Музейдің «бейнелеу өнері» қорынан көрмеге қойылған отандық суретші А. Нақысбековтың «Жамбыл» және «Дина Нұрпейісова» атты туындылары музей келушілері тарапынан ерекше ықыласқа бөленді. Жамбыл мен халық композиторы Дина Нұрпейісова достық қарым-қатынас құрған, екеуі талай кездескен, өткен-кеткенді әңгіме еткен, бірге жыр, күй тыңдаған талант иелері. Осы бөлім суретшілер А. Хайдаров, Ж. Қайрамбаевтың «Жамбыл» туындыларымен толықтырылды.

Сонымен бірге көрме залына қойылған ерекше жәдігердің бірі – ақын, жырау, Жамбылдың шәкірті, өнерін жалғастырушы – Кенен Әзірбаевтың домбырасы. Жамбыл мен Кенен Әзірбаев арасында аға мен іні, ұстаз және шәкірт ретіндегі қарым-қатынас болғаны көпшілікке мәлім. Екі ақын талай рет Мәскеуге бірге барған. Жамбыл шәкіртін Кавказ сапарына ертіп шыққан. Ақын шәкіртінің қуанышын, қайғы-қасіретін бөліскен. Өмірінің соңғы күндерінде Жамбыл ақын «осы Кененнің үнінен басқаны ұқпаймын» дегенді жиі айтқан екен. Ол да ұстазына арнап дастан жазып, жырдан ескерткіш қойған.

Көрмеге қойылған тағы бір құнды жәдігер – халық ақыны, импровизатор, Ж. Жабаевтың досы, ізбасары Үмбетәлі Кәрібаевтың домбырасы. Ү. Кәрібаев Сүйінбай мен Жамбылдың ауызша шыққан туындыларының жазба түрде сақталуына зор еңбек сіңірген адам. Көптеген дастандардың авторы. Ү. Кәрібаев Жамбыл Жабаевты 12 жасында

көреді де ақындығына тәнті болады. 18 жасында Мәйтөбеге ұлы жырауды әдейі іздеп барып тұрып:

*Жасыңнан ақын Жамбыл атанғансың,
Атақты Сүйінбайдан бата алғансың.
Шәкірті Сүйінбайдың болғаннан соң,
Үйіңде тыныш қана жата алмадың.
Әдейі ат арылтып інің жетті!
Қолыңды жай, келеді бата алғым, – дегенде:*

– Қара тілге ұста екенсің қарағым, – деп Жамбыл топ адамның көзінше қолын жайып, ақ батасын берген екен. Өнерге осылай жолдама алған, тұсауын кескен Үмбетәліге Жамбыл көп көмек көрсетіп, өмірінің соңына дейін ұстаздық еткен. (Жолдасбеков, 2019: 211).

Зал экспозициясы музейдің ғылыми кітапхана қорынан іріктелген ақынның өмір жолы, шығармашылығынан ақпарат беретін 20-ға жуық жазушы-ғалымдардың жеке зерттеулері мен туындылармен толысты.

Бүгінде Қазақстан Республикасының Ұлттық музейі ғылыми, рухани әрі мәдени орталық болып табылады. Музей өз келушілеріне ұлт тарихынан мағлұмат беретін бірегей жәдігерлерді ұсынып қана қоймай, ұйымдастырушылық, тәрбиелік, ағартушылық және көпшілікке ортақ істермен де шұғылданады. Осы тұрғыда Ұлттық музейде ақынның 175 жылдық мерейтойына арналған іс-шаралар ілегі жыл бойына жалғасады. Музей қызметкерлерінің осындай танымдық іс-шараларды көбірек өткізуді, қазақ халқының ақындық өнерінің даму тарихындағы орны айрықша тұлғаның шығармашылығын тынбай насихаттауды өздерінің борышы санайды.

Әдебиеттер

1. Қалижанов Ү. Жамбыл. – Алматы: «Әдебиет әлемі». 2013 ж. 15 б.
2. Мырхалыков Ж. Асқар таудай жыр алыбы // Егемен Қазақстан. 2016. – 24 ақп. – 12-б.
3. Сыдықов Т. Жетісу дүлдүлдерінің дүбірі. Зерттеулер, портреттер. – Алматы: Арна, 2009. – 16-17 б.б.
4. Жолдасбеков М. Жамбыл ұлы дала ақыны. – Астана: GLOBAL LTD LLR, 2019. – 211 б.

References

1. Qalijanov Ү. Jambyl. – Almaty: «Ádebiyet álemi». 2013 j. 15 b.
2. Myrhalykov J. Asqar taýdai jyr alyby // Egemen Qazaqstan. 2016. – 24 aqp. – 12-b.
3. Sydyqov T. Jetisý dúldúlderiniń dúbiri. Zertteýler, portretter. – Almaty: Arna, 2009. – 16-17 b.b.
4. Joldasbekov M. Jambyl uly dala aqyny. – Astana: GLOBAL LTD LLR, 2019. – 211 b.

Ибраева Г.О.

Национальный музей Республики Казахстан,
г. Нур-Султан, Казахстан
e-mail: gulzhan.ibraeva.1984@mail.ru

ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ ВСТРЕЧА В МУЗЕЕ

В 2021 году в рамках 30-летия Независимости Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев издал Указ «О создании государственной комиссии по подготовке и проведению 175-летнего юбилея Жамбыла Жабаева» для обеспечения высокого организационного и содержательного уровня юбилейных мероприятий. В начале года Международной Тюркской Академией была проведена научная конференция в Национальной академии «Манас» и Ш. Айтматова Кыргызской Республики на тему: «Жамбыл – общий поэт казахов и кыргызов». В каждом уголке страны, в каждом городе и селе, в шаныраках знаний и духовных центрах широко празднуется 175-летие со дня рождения великого казахского поэта Жамбыла.

Национальный музей Республики Казахстан активно поддержал мероприятия, проводимые в рамках данного указа, и организовал в музее историко-литературный вечер «Жыр алыбы – Жамбыл». Главная цель духовного мероприятия – популяризация научно-образовательных и духовно-нравственных ценностей казахского народа.

В рамках мероприятия была организована небольшая выставка «Ұлы дала жыршысы – Жамбыл» из фондов Национального музея. На выставке были представлены произведения изобразительного искусства, раскрывающие облик поэта с разного ракурса, личные вещи учеников и современников поэта, а также научная литература о творчестве поэта из фондов Научной библиотеки музея.

Ключевые слова: акын Суйинбай, наследие Жамбыла, ученые-жамбыловеды, музейные экспонаты.

Ibraeva G.O.

National Museum of the Republic of Kazakhstan,
Nur-Sultan, Kazakhstan
e-mail: gulzhan.ibraeva.1984@mail.ru

AN EDUCATIONAL MEETING AT THE MUSEUM

In 2021, as part of the 30th anniversary of Independence, President of Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev issued a Decree “On the establishment of the state commission for the preparation and holding of the 175th anniversary of Zhambyl Zhabayev” to ensure a high organizational and substantive level of anniversary events. At the beginning of the year, the International Turkic Academy held a scientific conference at the “Manas” and Chingiz Aitmatov National Academy of the Kyrgyz Republic on the topic: “Zhambyl is a common poet of Kazakhs and Kyrgyz”. In every corner of the country, in every city and village, under shanyraks of knowledge and spiritual centers, the 175th anniversary of the birth of the great Kazakh poet Zhambyl is widely celebrated.

The National Museum of the Republic of Kazakhstan actively supported the events held within the framework of this decree, and organized a historical and literary meeting “Zhyr Alyby-Zhambyl” in the museum. The main purpose of the event is to popularize the scientific, educational, spiritual and moral values of the Kazakh people.

Within the framework of the event, a small exhibition “Uly dala Zhyrshysy – Zhambyl” was organized from the funds of the National Museum. The exhibition presented works of fine art that reveal the appearance of the poet from different angles, personal belongings of the poet’s students and contemporaries, as well as scientific literature about the poet’s work from the collections of the museum’s Scientific Library.

Keywords: *akyn Suyinbai, heritage of Zhambyl, zhambyl-expert, exhibits of the museum.*